

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 21 februari 1936 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om upphävande av den s. k. Åkarpslagen.

I två inom andra kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 100 av herr *Olsson* i Stockholm m. fl. och nr 153 av herrar *Brädefors* och *Hagberg* i Luleå, vilka motioner behandlats av första lagutskottet, ha framställts yrkanden om upphävande av den s. k. Åkarpslagen.

15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen äro av följande lydelse:

22 §.

Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk av sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är.

Försöker man, på sätt nu är sagt, tvinga någon till deltagande i arbetsinställelse eller hindra någon att återgå till arbetet eller att övertaga erbjudet arbete, straffes med böter eller fängelse, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är.

24 §.

Brott, som i 22 § 1 mom. sagt är, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsäganden angiver det till åtal eller ock genom brottet någon tvingats att deltaga i arbetsinställelse eller hindrats att återgå till arbetet eller att övertaga erbjudet arbete; ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas av annan än målsägande.

I motionen II: 100 hemställs, att riksdagen måtte besluta följande ändrade lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen:

22 §.

Tvingar någon, utan laga rätt eller med missbruk av sin rätt genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år i de fall där gärningen ej med svårare straff belagd är.

24 §.

Brott som i 22 § sagt är, må ej åtalas av allmän åklagare där ej målsäganden det till sådant åtal angiver; ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas av annan än målsägaren.

I motionen II: 153 föreslås, att riksdagen beslutar, att andra stycket av 22 § i 15 kap. strafflagen måtte utgå tillika med den del av 24 § i samma kapitel som börjar med orden »eller ock» samt slutar med orden »erbjudet arbete».

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Frågan om upphävande av andra stycket i 15 kap. 22 § strafflagen samt ändring av 24 § i kapitlet har upprepade gånger varit föremål för riksdagens prövning.

År 1925 anförde första lagutskottet i avgivet utlåtande över en motion i ämnet:

Utskottet kunde icke förorda av motionären föreslagna ändringar i 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen. De erfarenheter, som vunnits rörande behovet av särskilt skydd för arbetsvilliga i samband med arbetskonflikter, gäve enligt utskottets mening vid handen, att det skydd lagen i sådant hänseende lämnade icke utan fara kunde av samhället undvaras.

Ett bifall till motionen skulle till en början innebära, att det särskilda straffskydd mot försök till tvång, som meddelats genom bestämmelsen i 22 § 2 mom., skulle upphävas. Sådant straffet genom 1914 års lagändring bestämdes, kunde det emellertid icke med fog sägas vara strängare än förhållandena påkallade. Straffarbete uteslöts år 1914 ur latituden, och därigenom begränsades även häktningsmöjligheten till allenast sådana fall, där den för brottet misstänkte saknade stadigt hemvist och skälig anledning emot honom förekomme, att han avveke.

Vidare skulle ett bifall till motionen medföra, att allmän åklagares åtalsrätt begränsades till sådana fall, där målsäganden angivit brottet till åtal. Men det syntes uppenbart, att i sådana situationer, varom här vore fråga, fruktan för hämnd ofta skulle förhindra en angivelse, som eljest ej skulle uteblivit, och att därför en begränsning av åklagarens åtalsrätt till fall, där angivelse ägt rum, i väsentlig mån skulle göra straffskyddet illusoriskt.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Mot utskottets beslut anfördes reservationer dels av sex ledamöter, vilka på anförda skäl hemställde, att riksdagen måtte bifalla motionen, dels ock av två ledamöter, vilka yttrade:

Emot strafflagens 15 kap. 22 § hade ända sedan dess tillkomst den anmärkningen riktats, att dess syfte, som vore att bereda skydd åt den enskildes rätt att okvald få mottaga och utföra honom inom lagens ram erbjudet arbete, endast kunde göras gällande mot den ena parten i arbetsstriderna, mot arbetarna, samt att dess straffhot lika ensidigt riktades åt samma håll. Ur denna synpunkt kunde lagen i fråga med skäl betecknas såsom en klasslag med en sådans kännetecken och verkan. Av samma anledning mötte också lagens införande på sin tid ett starkt och berättigat motstånd.

Erfarenheten sedan dess hade bekräftat, icke att det syfte, lagen sökt främja, varit oberättigat, men väl att det vore nödvändigt att, om lagrummet i fråga skulle bibehållas, det kompletterades med motsvarande åtgärder, riktade mot andra partens i arbetsstriderna ej sällan lika hänsynslösa och kännbara, om också under andra former framträdande stridsmetoder. Endast därest så skedde, kunde denna lags bibehållande försvaras och dess auktoritet upprätthållas.

Under sådana omständigheter syntes skäl föreligga, icke att följa motionärens yrkande och utan vidare upphäva lagen, utan däremot att påkalla snara och målmedvetna åtgärder i syfte att åvägabringa lika behandling av och

ett allsidigt skydd mot övergrepp från båda sidorna under arbetsstriderna. Vad som behövde hävdas vore samhällsintresset emot den dubbelsidiga skadelystnad, som faktiskt emellanåt färgade kampen emellan arbetar- och arbetsgivarintressena och som under senare tiden måhända framträtt i stegrad grad. I detta avseende syntes den förevarande motionen lämpligen kunna bereda uppslaget till ett initiativ i sådan riktning.

Sistnämnda reservanter yrkade förty, att riksdagen i anledning av motionen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, vilka åtgärder, som lämpligen kunde vidtagas för beredande av ett allsidigt skydd mot övergrepp under arbetsstriderna, antingen av ena parten mot den andra eller — direkt eller indirekt — av någondera av dem mot tredje man, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill en sådan utredning kunde giva anledning.

Båda kamrarna beslöt att i anslutning till sistnämnda reservanters yrkande i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte utreda, vilka ändringar i 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen, som lämpligen borde vidtagas i syfte att undanröja de nuvarande bestämmelsernas ensidiga karaktär, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill en sådan utredning kunde giva anledning.

Genom beslut i statsrådet den 23 oktober 1925 överlämnades nämnda skrivelse till inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga för behandling av vissa strafflagstiftningsfrågor.

Den 1 juni 1928 remitterade Kungl. Maj:t, efter hemställan av dåvarande chefen för justitiedepartementet, till lagrådet ett inom departementet uppgjort förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen. Genom detta lagförslag upptogs till allmän behandling frågan om bestraffningen av försök till brott. Lagförslaget innebar dels upptagande i strafflagens 3 kap. av vissa bestämmelser angående försökets begrepp och angående s. k. tillbakaträdande från försök, dels ock upptagande i strafflagens speciella del av nya straffbestämmelser för försök i sådana fall, där behovet av dylika bestämmelser varit särskilt uppenbart. Bland annat föreslogs, att 2 mom. i 15 kap. 22 § strafflagen skulle erhålla den lydelse, att där någon gjorde försök till gärning, som avsåges i 1 mom., och gärningen ej särskilt vore belagd med svårare straff, denne skulle dömas till böter eller fängelse. Lagförslaget har emellertid icke blivit förelagt riksdagen.

År 1933 väcktes i en motion ånyo yrkande om upphävande av andra stycket i 15 kap. 22 § strafflagen.

Utskottet anförde i avgivet utlåtande:

De skäl, som år 1925 föranledde utskottet att avstyrka upphävandet av andra stycket i 15 kap. 22 § strafflagen, funne utskottet fortfarande äga giltighet. Det skydd, som berörda lagrum lämnade för arbetsvilliga i samband med arbetskonflikter, kunde sålunda enligt utskottets förmenande icke utan fara för samhället undvaras, och straffet kunde vidare icke anses strän-

gare än förhållandena påkallade. Såvitt utskottet hade sig bekant, tillämpade också domstolarna lagrummet med erforderlig urskillning.

Utskottet avstyrkte fördenskull motionen.

Vid utskottsutlåtandet hade fogats dels en reservation av herr Åkerman m. fl., vilka föreslogo upphävande av ifrågavarande stycke i 15 kap. 22 § strafflagen samt ändring av 24 § i samma kapitel, dels ock en reservation av två ledamöter beträffande motiveringen i utskottets utlåtande.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Åren 1934 och 1935 väcktes slutligen motioner med yrkanden av enahanda innebörd som de vilka framställdes i de nu förevarande motionerna.

Utskottet hemställde därvid på de av utskottet åren 1925 och 1933 anförda skälen att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utskottets utlåtanden hade fogats reservationer i överensstämmelse med vad som varit fallet vid utskottsutlåtandet år 1933.

Riksdagen biföll utskottets hemställan såväl år 1934 som år 1935.

Utskottet får, i likhet med de båda nästföregående åren, på de av utskottet åren 1925 och 1933 anförda skäl hemställa,

Utskottet.

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 februari 1936.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerman, Klefbeck, Velander, Otto Wangson, Ekströmer*, Henriksson och Karlsson i Gillberga;

från andra kammaren: herrar Linnér och Nilsson i Antnäs, fru Östlund samt herrar Olsson i Rimforsa, Lindberg i Umeå*, Johansson i Bro och Berg.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Åkerman*, *Klefbeck* och *Otto Wangson*, fru *Östlund* samt herrar *Lindberg* i Umeå och *Berg*, vilka under åberopande av de skäl, som anförts i den av herr *Åkerman* m. fl. vid utskottets utlåtande i frågan år 1933 fogade reservationen, hemställt,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte för sin del antaga följande förslag till

L a g

angående ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

Häri genom förordnas, att 22 och 24 §§ i 15 kap. strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

22 §.

Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk av sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är.

24 §.

Brott, som i 22 § sagt är, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsägande det till sådant åtal angiver; ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas av annan än målsägande.

Denna lag träder i kraft tio dagar efter den dag, då densamma, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.